

บทที่ 3

บทนิยาม

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน "นิยาม" แปลว่า "กำหนด ทาง อย่าง วิธีกำหนดหรือจำกัดความหมายที่แน่นอน" ฉะนั้น "บทนิยาม" จึงหมายถึง บทกำหนด หรือจำกัดความหมายที่แน่นอนของคำต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายนั้น ๆ ว่ามีความหมายแน่นอนตามที่บัญญัติไว้ในบทนิยามของกฎหมายนั้น

โดยปกติกฎหมายไม่จำเป็นต้องมีบทนิยามไว้ ถ้าคำต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายนั้นมีความหมายเป็นธรรมดาอยู่แล้ว แต่ถ้าคำต่าง ๆ นั้นจะต้องกำหนดหรือจำกัดความหมายที่แน่นอนจึงบัญญัติบทนิยามไว้ เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายจะได้อ่านและตีความไปในแนวเดียวกัน

สำหรับบทนิยามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญานั้น ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ หรือจำกัดความหมายที่แน่นอนของคำต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอาญาอื่นเท่านั้น จะนำไปใช้กับกฎหมายอื่นซึ่งไม่เกี่ยวกับกฎหมายอาญาไม่ได้

บทนิยามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามีอยู่ 13 คำด้วยกันซึ่งจะได้อธิบายความหมายของแต่ละคำดังต่อไปนี้

(1) "โดยทุจริต" หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

ฉะนั้น จะถือว่าเป็นการกระทำโดยทุจริต จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อแสวงหาประโยชน์
2. เป็นประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย
3. ประโยชน์นั้นสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

1. เพื่อแสวงหาประโยชน์ คำว่า "แสวงหา" หมายถึง การกระทำใด ๆ อัน เพื่อให้ได้มาแห่งตนหรือผู้อื่น และจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นนั้นหรือไม่ต้องคำนึง คำว่า "ประโยชน์" หมายถึงสิ่งที่บุคคลต้องการ ประโยชน์ในทันทีแยกได้ 2 ประการ คือ

1. "ประโยชน์" ที่ไม่เกี่ยวกับประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน
2. "ประโยชน์" ที่เกี่ยวกับประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน

1. "ประโยชน์" ที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สิน หมายความว่า การกระทำใด ๆ อัน เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่บุคคลต้องการนั้นไม่เกี่ยวกับประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินหรือเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น

1.1 จำเลยแย้งหนังสือหมายนัดพยานของอำเภอจากผู้รับมอบหมาย จากอำเภอ เพื่อไปส่งแก่ผู้มีชื่อในหมายนั้นไป โดยจำเลยประสงค์จะดูวันนัดในหมายนั้นแล้ว จะคืนให้ แต่ทำลายเสียก่อนส่งคืน วินิจฉัยว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์อย่างหนึ่ง การที่ตั้งใจคืนภายหลังไม่สำคัญ เพราะ เป็นความผิดสำเร็จแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 353/2478)

1.2 ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่าจำเลยทั้งสองได้ร่วมกันหลอกลวงโจทก์ โดย จำเลยที่ 2 หลอกลวงโจทก์ว่าจำเลยที่ 2 คือ นายเขวง แซ่กู่ ความจริงไม่ใช่เจ้าของที่ดิน ตาม น.ส.3 ที่นำมาแสดงต่อโจทก์จนโจทก์หลงเชื่อ โจทก์จึงได้ทำหนังสือรับรองหลักทรัพ์ ยื่นขอประกันนายกุหลาบต่อศาลนั้นจนศาลสั่งอนุญาตให้นายกุหลาบมีประกันตัวไป มีปัญหาว่า การกระทำของจำเลยจะถือได้ว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายจากโจทก์ หรือไม่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 863/2513 วินิจฉัยคำว่า "โดยทุจริต" หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรรู้ได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น การที่จำเลยทั้งสอง สมคบกันหลอกลวงโจทก์ โดยจำเลยที่สองแสดงตนต่อโจทก์ว่าเป็นนายเขวง แซ่กู่ เจ้าของที่ดินตาม น.ส.3 จนโจทก์หลงเชื่อทำหนังสือรับรองหลักทรัพ์ขอประกันตัวนายกุหลาบต่อ ศาลนั้น แม้จะปรากฏว่าจำเลยไม่ได้รับประโยชน์เป็นทรัพย์สินแต่ประการใดก็ตาม ก็ทำให้ นายกุหลาบได้รับประโยชน์จากการใช้หนังสือรับรองทรัพย์สินนั้นอ้างต่อศาลจนได้ประกันตัว ไป ซึ่งย่อมถือได้ว่าเป็นการแสวงหาผลประโยชน์สำหรับผู้อื่นอัน เป็นการกระทำโดยทุจริตแล้ว

2. "ประโยชน์" ที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน หมายความว่า การกระทำใด ๆ อันเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่บุคคลต้องการนั้นเป็นทรัพย์สิน หรือเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น แดงหยิบเอานาฬิกาข้อมือของค่าไปโดยที่ค่าไม่ได้อนุญาต นาฬิกานั้นเป็นประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน

จึงสรุปได้ว่า "ประโยชน์" ในมาตรา 1(1) นี้มี 2 อย่าง คือ ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน หรือเกี่ยวกับทรัพย์สิน กับประโยชน์ที่ไม่มีลักษณะเป็นทรัพย์สิน หรือเกี่ยวกับทรัพย์สิน ในการพิจารณานั้นให้ดูว่าที่ใดที่กฎหมายประสงค์ให้หมายความถึงประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินก็จะบัญญัติไว้ให้ชัด เช่นนั้น ที่ใดที่ไม่บัญญัติเฉพาะประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน ย่อมหมายความว่าประโยชน์โดยทั่วไป

2. เป็นประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย หมายความว่า ประโยชน์ที่แสวงหานั้นจะต้องเป็นประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย คือไม่มีสิทธิหรืออำนาจตามกฎหมายที่จะเอาประโยชน์นั้นได้ แต่การที่ได้ประโยชน์มาโดยถือวิสาสะไม่ถือเป็นการได้ประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 107/2474 จำเลยเอาทรัพย์สินไปโดยถือวิสาสะนั้น ตัดสินว่าไม่มีเจตนาลักทรัพย์ (เพราะมิได้ทำโดยทุจริต)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 288/2485 เจ้าทรัพย์กับจำเลยคุ้นเคยชอบพอกัน เจ้าทรัพย์เป็นหนี้จำเลยอยู่ จำเลยมาที่บ้านเจ้าทรัพย์และหยิบเอาเงินไปโดยบอกกล่าวแก่คนในบ้าน เจ้าทรัพย์ว่าจะเอาเงินไปปากน้ำ ต่อมาเจ้าทรัพย์ไปทวงถาม จำเลยก็รับว่าเอาเงินมาจริง แต่ต้องให้หนังก่อนจึงจะคืนเป็นให้ ดังนี้ ถึงแม้จำเลยจะปฏิเสธขึ้นศาลว่าไม่ได้เอาเงินไป รูปคดีก็ไม่ผิดฐานลักทรัพย์ เพราะไม่มีเจตนาลักเป็น จำเลยประสงค์เพียงจะยึดเป็นประกันหนี้เท่านั้น

ตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้เป็นการเอาไปโดยไม่มีอำนาจและเจ้าทรัพย์มิได้อนุญาต แต่โดยเหตุที่ชอบพอกันคุ้นเคยกัน จำเลยอาจทำโดยถือวิสาสะ

3. ประโยชน์นั้นสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หมายความว่า ประโยชน์ที่ได้มาโดย

มีขอบนี้สำหรับตนเองหรือผู้อื่น เช่น

3.1 จำเลยเป็นผู้ใหญ่บ้าน รู้แล้วว่านายหวันราษฎรลูกบ้านชื่อโคมาแล้วโคถูกยึดไว้ นายหวันขอให้จำเลยจัดบัญชีโคลูกคอกเพื่อนำไปอ้างต่อตำรวจผู้ยึดโคไว้ จำเลยก็ทำให้โดยยอมจัดบัญชีลงวัน เดือน ปี ที่ขึ้นทะเบียนย้อนหลังให้อันเป็นความเท็จ ดังนี้ถือได้ว่าจำเลยปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต และไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับจ้างรางวัลแต่อย่างใด ก็เป็นการทำให้นายหวันได้รับประโยชน์โดยการเอาเอกสารไปอ้างในการที่ถูกยึดโค เป็นการแสวงหาประโยชน์โดยเอาเอกสารนั้นไปอ้างในการที่ถูกยึดโคเป็นการแสวงหาประโยชน์สำหรับผู้อื่น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1051/2505)

3.2 จุดมุ่งไปข่มขืนแล้วถอดสายสร้อยคอพาหนีไปเป็นลักทรัพย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 612, 613/2477) ถือว่าสร้อยนั้นเป็นประโยชน์สำหรับตนเองแล้ว เมื่อการกระทำครบหลักเกณฑ์ทั้งสามประการดังกล่าวข้างต้นแล้วจึงเป็น "โดยทุจริต" คำว่า "ทุจริต" ในทางอาญาแตกต่างกับคำว่า "ไม่สุจริต" ในทางแพ่ง เพราะ "ทุจริต" ในทางอาญานั้นหมายความว่าเพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น แต่ "สุจริตหรือไม่สุจริต" ในทางแพ่งหมายความว่ารู้หรือไม่รู้ถึงการที่ไม่มีสิทธิหรือความบกพร่องแห่งสิทธิเท่านั้น

คำว่า "โดยทุจริต" นี้มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 143, 147, 151, 154 ถึงมาตรา 157, มาตรา 242, 269, 318, 319 และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามหมวด 1 ถึงหมวด 6 เป็นองค์ประกอบของความผิดนั้น ๆ และจำต้องแปลความหมายของคำว่า "โดยทุจริต" ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1(1) เหมือนกันทุกความผิดที่ได้บัญญัติคำว่า "โดยทุจริต" ไว้ ตัวอย่างเรื่องทุจริต เช่น

1. โจทก์จำเลยเป็นพี่น้องตกลงแบ่งทรัพย์มรดกกัน แล้วจำเลยขนเอาทรัพย์ส่วนของจำเลยไปต่อหน้าโจทก์ โจทก์หนึ่ง ภายหลังปรากฏว่าจำเลยขนเงินไปบ้างก็ไม่มีเจตนาทุจริต (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 269/2468)

2. ข้างจำเลยไปกินข้าวโพดจึงจับส่งอำเภอบ่อ อำเภอมอบให้นายแดงรักษาไว้ จำเลยไปขอรับคืนจากนายแดง นายแดงนำตัวให้ไปเอาที่อำเภอบ่อ จำเลยไม่ไปแล้วกลับเอาข้าง

ไปเสีย ดังนั้นตัดสินว่าไม่เป็นลักทรัพย์ เพราะไม่มีเจตนาเป็นโจร (ไม่มีเจตนาทุจริต).
(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 704/2474)

3. จำเลยรับฝากโคเขาไว้ เมื่อเขาไปขอคืนครั้งแรกกว่าบุตรเอาไป ครั้นไปขออีกครั้งกลับว่าไม่ได้รับฝาก การปฏิเสธของจำเลยว่าไม่ได้รับฝากยังชี้ไม่ได้ว่าจำเลยมีเจตนาทุจริตยกยอกโค เว้นแต่โจทก์จะมีพยานแสดงว่าจำเลยรู้เห็นเป็นใจให้บุตรจำเลยเอาโคไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวเสีย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 994/2498)

4. จำเลยบังคับให้เขาขั้บรถยนต์ และขั้บรถยนต์ของคนอื่นไปเพื่อมิให้ถูกทำร้าย และถูกจับนั้นไปแล้วจอดรถทิ้งไว้ข้างถนน ไม่มีเจตนาเอารถคันนั้น ไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1683/2500)

5. จำเลยถูกสลากกินรวบ แล้วไปเอาเงินรางวัลจากผู้ที่เขาใจว่าเป็นเจ้ามือ แม้จะให้อาหารขู่ขู่ขู่เขา ถ้าจำเลยเข้าใจว่าเป็นเงินที่จำเลยควรได้ไม่มีเจตนาทุจริตจะลักทรัพย์ ก็ไม่ผิดฐานชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1977/2497)

6. จำเลยหยิบกล้วยของเจ้าทรัพย์ไปเตะทิ้งเสีย ตัดสินว่าจำเลยไม่มีเจตนาทุจริตเพราะเป็นกิริยาแกล้ง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 301/2472)

7. จำเลยยอมให้ผู้เสียหายร่วมประเวณีโดยมีสิ่งตอบแทน แต่ผู้เสียหายผิดข้อตกลง จำเลยไม่พอใจจึงได้ทำร้ายผู้เสียหาย แล้วเอาปืนไปทิ้งที่ปรักน้ำกลางทุ่งนา เพราะกลัวผู้เสียหายจะยิงเอา การนำเอาปืนไปทิ้งน้ำโดยไม่เอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตนหรือผู้อื่น แสดงว่าไม่มีเจตนาประสงค์จะเอาทรัพย์ จึงไม่ใช้การทุจริต การเอาปืนของผู้เสียหายไปทิ้ง จึงไม่มีความผิดฐานชิงทรัพย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 216/2509)

จำเลยที่ 2 เอาปืนของ ค.ไปเพื่อต่อสู้ขัดขวางมิให้ ค. จับจำเลย มิได้มีเจตนาลัก จำเลยที่ 2 ส่งปืนให้จำเลยที่ 1 ค. เข้าแย่งปืน จำเลยที่ 1 ไม่ยอมให้เพื่อมิให้เกิดเหตุร้าย ต่อมาจำเลยที่ 1 ปฏิเสธว่าไม่ได้เอาปืนไว้และไม่คืนให้ ยังไม่พอที่จะถือว่าจำเลยที่ 1 เจตนาทุจริตลักปืน ไม่เป็นลักทรัพย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1657/2520)

(2) "ทางสาธารณะ" หมายความว่า ทางบกหรือทางน้ำสำหรับประชาชนใช้ในการจราจร และให้หมายความรวมถึงทางรถไฟและรถรางที่มีรถเดินสำหรับประชาชน

โดยสวดด้วย

ทางสาธารณะตามความหมายนี้มี 2 ประเภท คือ

ก. ทางสาธารณะ ประเภทที่หนึ่ง มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ทางบก หรือทางน้ำ
2. สำหรับประชาชนใช้ในการจราจร

ข. ทางสาธารณะ ประเภทที่สอง มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ทางรถไฟ ทางรถราง
2. ที่มารถเดินสำหรับประชาชนโดยสวดด้วย

ก. ทางสาธารณะประเภทที่หนึ่ง

1. ทางบกหรือทางน้ำ "ทางบก" หมายถึง ทางที่เดินด้วยเท้าหรือเดินด้วยพาหนะบนบก เช่น ถนน ตรอก ซอย "ทางน้ำ" หมายถึง แม่น้ำลำคลอง ทะเลสาบ ทะเล เป็นต้น

2. สำหรับประชาชนใช้ในการจราจร ต้องเป็นทางที่ประชาชนใช้ในการจราจรโดยทั่วไป ไม่ใช่ทางสงวนสิทธิ์หรือส่วนบุคคล

คำว่า "ประชาชน" หมายถึงประชาชนทั่ว ๆ ไป ไม่เฉพาะเจาะจงถึงคนใดคนหนึ่ง และมีได้หมายความว่าได้ใช้อย่างสิทธิหรือเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ กรรมสิทธิ์หรือสิทธิจะเป็นของใครไม่สำคัญ แม้จะได้ใช้โดยฐานอนุญาตก็เป็นทางสาธารณะได้

คำว่า "ประชาชนใช้ในการจราจร" หมายถึงการที่ประชาชนคนใดคนหนึ่งทั่วไปมีอำนาจหรือความชอบธรรมใช้เป็นทางสัญจรได้ ไม่ใช่ทางสำหรับบุคคลบางหมู่บางคณะ เช่น ทางในสถานที่ราชการ สถานที่ของเอกชน แม้จะกว้างใหญ่ บุคคลเข้าไปติดต่อได้ ก็เป็นทางของสถานที่เหล่านั้นโดยเฉพาะ หากใช้ทางสาธารณะไม่

"จราจร" ตามพจนานุกรม แปลว่า "การไปมา"

คำอธิบายกฎหมายอาญา 1 โดยศาสตราจารย์พระวรวงศ์วิบูลย์ พิมพ์ที่

โรงพิมพ์สำนักพิมพ์วัชรินทร์ ปี 2514 หน้า 23-24.

ข. ทางสาธารณะประเภทที่สอง

1. ทางรถไฟ ทางรกราง สำหรับทางรกรางปัจจุบันได้เลิกใช้รกรางแล้ว แต่บริเวณทางรกรางนั้นอาจทำเป็นถนน ส่วนทางรถไฟที่จะถือว่าเป็นทางสาธารณะจะต้องมีรถเดิน

2. ที่มีรถเดินสำหรับประชาชนโดยสารด้วย หมายความว่า นอกจากทางรถไฟที่มีรถเดินด้วยแล้ว จะต้องสำหรับประชาชนโดยสารด้วยจึงจะเป็นทางสาธารณะ เพราะบางทีทางรถไฟที่ใช้สำหรับสับเปลี่ยนหัวจักรรถไฟเปลี่ยนตู้รถไฟ อย่างนั้นมีไว้สำหรับประชาชนโดยสาร

ทางสาธารณะนั้นแม้ประชาชนทั่วไปจะเข้าไปได้ เป็นสาธารณะสถานก็ไม่เป็นทางสาธารณะเสมอไป เช่น ในทางสวนสาธารณะสำหรับประชาชนเข้าไปเที่ยว ทางในบริเวณศูนย์การค้าเอกชน ทางเดินในตลาดเอกชน เหล่านี้ไม่เป็นทางสาธารณะ เพราะมิได้ใช้ในการจราจร แต่เป็นทางสำหรับเข้าไปใช้สถานที่เท่านั้น ส่วนทางในที่เอกชนถ้าเป็นทางที่อนุญาตให้ประชาชนใช้เป็นทางจราจร แม้จะสงวนกรรมสิทธิ์ปิดเสียเมื่อใดก็ได้ ก็เป็นทางสาธารณะได้ ทางเดินระหว่างสวนซึ่งมหาชนใช้สัญจรทั่วไปเป็นทางหลวง (ทางสาธารณะ)

ที่ต้องให้คำนิยามคำว่า "ทางสาธารณะ" เพราะจำเป็นต้องรู้ว่าทางชนิดใดเป็นทางสาธารณะ เนื่องจาก "ทางสาธารณะ" ที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาเป็นความผิดเกี่ยวกับทางสาธารณะหลายมาตราด้วยกัน เช่น ในมาตรา 229, 371, 372, 378, 385, 386, 387 และมาตรา 396 เป็นต้น

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับทางสาธารณะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 27/2466 ที่ชายตลิ่งซึ่งติดต่อกับถนนหลวง หาดิชนถนนหลวงไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 41/2458 ทางเดินระหว่างสวนสำหรับมหาชนใช้เป็นทางสัญจรไปมาได้ทั่วไป ถือเป็นทางสาธารณะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 585/2469 ทางใต้ที่เป็นทางหลวงอยู่ครึ่งหนึ่งแล้วยอม
เป็นทางหลวงเสมอไป นอกจากจะมีกฎหมายบังคับให้เป็นอย่างอื่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 706/2470 ที่ขายเลนริมทะเลซึ่งน้ำทะเลขึ้นท่วมถึงแต่
มีต้นไม้งอกขึ้นจนเป็นป่า ราษฎรเข้าเดินเรือไม่ได้ ไม่เป็นทางหลวง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 956/2471 ทางเกวียนซึ่งอยู่ในระหว่างที่นายของราษฎร
และราษฎรเข้าทางนี้เป็นทางสำหรับขนข้าว และเป็นไปลงท่อน้ำประมาณ 20 แล้ว เป็นทาง
หลวง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 926/2474 ทางอยู่ในที่ของจำเลย แต่ได้ปล่อยให้ทาง
นี้เป็นทางสาธารณะประชาชนทั่วไปสัญจรไปมาได้หลายสิบปีแล้ว จำเลยไม่เคยห้าม เป็น
ทางหลวง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 332/2475 จำเลยได้ยอมยกที่ดินให้เป็นทางแต่ไม่ได้
รับโอนโฉนด ได้สร้างทางเปิดให้ประชาชนเข้าเดินไปมาแล้ว ตัดสินว่าการอุทิศที่เพื่อ
ประโยชน์สาธารณะและรัฐได้สร้างเป็นทางจนประชาชนเข้าเป็นทางไปมาแล้ว เช่นนั้นนับเป็น
ทางหลวงแล้ว หากจำต้องโอนไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 200/2476 ที่ซึ่งเจ้าของปล่อยให้สาธารณะชนเข้าเดินไป
มาเป็นเวลา 20 ปีแล้ว นับเป็นทางหลวง แม้ที่นั้นจะอยู่ในเขตโฉนดเจ้าของที่ดิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 506/2490 ยกที่ดินให้แก่เทศบาลเพื่อเป็นทางสาธารณะ
นั้นไม่ต้องจดทะเบียน เพียงทำหนังสือมอบทางสาธารณะให้แก่เทศบาลก็พอ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1776/2493 เดิมมีทางคนเดินและทางเกวียนเดิน
จำเลยทำสวนยางทับทางรายนี้แล้วทำทางขึ้นใหม่และแทนทางเก่า ประชาชนได้สัญจรไปมา
ในทางใหม่มากกว่า 10 ปีแล้ว ดังนั้นถือว่าจำเลยได้อุทิศที่ดินโดยปริยายให้เป็นทางสาธารณะ
แล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 276-277/2495 แม่น้ำลำคลองนั้นโดยสภาพย่อมถือว่าเป็น
เป็นทางซึ่งสาธารณะชนเข้าสัญจรไปมาอันถือได้ว่าเป็นทางสาธารณะหรือทางหลวง เว้นแต่จะ
ตั้งเป็นถนนสาธารณะไม่อาจเข้าเป็นทางสัญจรไปมาต่อไปได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 765/2498 การอุทธรณ์ที่ดินให้ เป็นทางสาธารณะนั้นแม้จะ
ยังมิได้แก่โฉนดที่ดินและเข้ามายังไม่ถึง 10 ปีก็ไม่สำคัญ ต้องถือว่าเป็นทางสาธารณะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 240/2499 ที่ขายตลิ่งน้ำทะเลขึ้นถึงอย่างเดียวนั้น หา
ใช่ทางสาธารณะเสมอไปไม่ การที่ได้ความจากพยานโจทก์ว่าเคยใช้เรือผ่านที่จำเลยเข้า
ออกมาประมาณ 20 ปี จะฟังได้ว่ามีการอุทธรณ์ที่ดินตอนนั้นเป็นทางสาธารณะโดยปริยายไม่ได้
(เพราะไม่ใช่ประชาชนใช้ในการจราจร)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 533/2500 ไร่เกี่ยวขนข้าวและไร่กระเบื้องผ่านนาชาวบ้าน
เมื่อสิ้นฤดูทำนาแล้วมาสู่ทางในหมู่บ้านเป็นเวลาหลายสิบปีนั้น เป็นการจำยอม แต่ทาง
เช่นนี้หาใช่ทางสาธารณะไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1186/2500 คลองหรือทางน้ำรายพิพาทได้ขุดขึ้นใน
ที่ดินของจำเลยเพื่อใช้ลำเลียงหินเข้าออกโดยมิมีการอุทธรณ์โดยตรงหรือโดยปริยายให้ทาง
น้ำที่ขุดขึ้นเป็นทางสาธารณะ ดังนั้นการที่มีคนเข้าออกใช้เรือในทางน้ำนั้นมานานทำให้ทางน้ำ
หรือคลองรายนี้กลายเป็นทางหลวงหรือทางสาธารณะไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1138-1139/2501 ทางพิพาทอยู่ในโฉนดจำเลย ไม่
ปรากฏว่ามีทางสาธารณะ แต่เป็นทางเชื่อมโยงระหว่างคลองกับสะพานไปสู่ถนนคอนกรีต
ประชาชนได้ใช้ทางนี้ร่วมกันมาหลายสิบปีแล้ว ดังนั้นแม้จะไม่ได้ความว่าผู้ใดอุทธรณ์ที่ดินให้
เป็นทางสาธารณะโดยตรง ก็ถือว่าเจ้าของที่ดินเส้นทางนี้ผ่านได้ ยอมอุทธรณ์ให้ เป็นทาง
สาธารณะโดยปริยายแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1020/2503 ที่ดินของจำเลยเป็นที่ดินมือเปล่า มีทาง
พิพาทมาไม่น้อยกว่า 40 ปี สาธารณชนได้ใช้เดินและชักลากไม้มาประมาณ 20 ปี ตั้งแต่
เจ้าของเดินก่อนจำเลยไม่มีการหวงห้ามแสดงสิทธิใด ๆ เลย ดังนั้นถือว่าเป็นการอุทธรณ์โดย
ปริยายเป็นทางสาธารณะแล้ว จำเลยไปปิดกั้นยอมเป็นผิดตามมาตรา 368

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 217/2509 ที่พิพาทเป็นทางเดิน คนเข้ามา 40-50 ปี
ก่อนตกมาเป็นของจำเลยและอยู่ในเขตที่ดินของจำเลย เมื่อจำเลยมิได้สละสิทธิครอบครอง

ให้เป็นทางสาธารณะ จึงไม่เป็นทางสาธารณะ แต่เป็นทางการจำยอม ซึ่งแม้จะได้ใช้เป็นบางฤดูกาล ก็ไม่ทำให้การจำยอมสิ้นไป

(3) "สาธารณสถาน" หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

การที่จะเป็นสาธารณสถานจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นสถานที่
2. สถานที่นั้นประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

1. ต้องเป็นสถานที่

คำว่า "สถานที่" หมายถึงสถานที่ทั่ว ๆ ไป จะเป็นสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ก็ได้ อาจเป็นสถานที่ที่มีสิ่งปลูกสร้างหรือว่างเปล่าที่มีขอบเขตจำกัดไว้ก็ได้ และอยู่บนบกหรือในน้ำก็ได้เช่นเดียวกับเคหสถาน รถประจำทาง สถานที่บนขบวนรถไฟโดยสารซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เป็นสาธารณสถาน เรือโดยสารหรือเครื่องบินน่าจะอยู่ในความหมายนี้ด้วย

2. สถานที่นั้นประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

คำว่า "ประชาชน" หมายถึงบุคคลโดยทั่ว ๆ ไป แต่อาจมีข้อจำกัด เช่น เด็กห้ามเข้าหรือเข้าได้เฉพาะบุคคลบางจำพวก เช่น เข้าได้เฉพาะบุรุษ สตรี หรือพระ ก็ยังถือว่าประชาชนเข้าได้อยู่

แต่ที่ที่เข้าได้เฉพาะบุคคลบางจำพวกโดยจำกัด เช่น สมาชิกของสมาคม แม้ใครจะสมัครเป็นสมาชิกได้ แต่ถ้าไม่ได้สมัครก็ไม่ใช่สมาชิกจึงเข้าไปไม่ได้ สมาชิกที่เข้าไปได้แม้จำนวนมากมายก็ไม่ใช่ประชาชน แต่ถ้าบางเวลาเปิดโอกาสให้สมาชิกพาใคร ๆ เข้าไปได้ไม่จำกัดคุณสมบัติหรือจำนวน แม้จะต้องรับอนุญาตก่อนในโอกาสเช่นนั้นก็ถือเป็น

ประชาชนเข้าได้^(๖)

คำว่า "ความชอบธรรม" ที่จะเข้าไป หมายความว่า ประชาชนโดยทั่วไป ย่อมใช้สถานที่นั้นโดยไม่จำเป็นต้องรับอนุญาตจากเอกชนคนใดคนหนึ่ง และไม่จำเป็นต้องถึงกับเป็น สิทธิตามกฎหมาย เพียงแต่การอาศัยใช้หรือโดยวิสาสะ เป็นเพียงบางครั้งบางคราวไม่ถือเป็น ความชอบธรรมของประชาชนทั่วไป แต่ถ้การอาศัยใช้หรือวิสาสะถึงขนาดที่เป็นการ อนุญาตอันยอมให้แก่ประชาชนโดยทั่วไปแล้ว ก็เป็นความชอบธรรมของประชาชนที่จะเข้าไป ได้ และถือเป็นสาธารณสถาน เช่น ร้านค้าซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ การอนุญาตให้เข้าไปได้นี้ อาจมีค่าตอบแทน เช่น ต้องเสียค่าผ่านประตู หรืองานที่จัดขึ้นโดย ขยายบัตรเข้าชมแก่ประชาชน ก็ถือว่าเป็นการอนุญาตให้ประชาชนมีความชอบธรรมเข้าไปได้

ความชอบธรรมที่ประชาชนจะเข้าได้ อาจมีขอบเขตจำกัดเฉพาะบางส่วน บางเวลา หรือบางตอน เช่น ศาลาวัด โบสถ์ ในขณะที่เปิดให้ม้การทำบุญบนศาลา หรือมี เทศน์ในอุโบสถ หรือบวชในอุโบสถ ถือเป็นเวลาที่ประชาชนมีความชอบธรรมเข้าไปได้ แต่ศาลหรือโบสถ์ได้ปิดไม่เปิดให้ประชาชนเข้าไปบางเวลา ไม่ถือว่าประชาชนมีความชอบ ธรรมที่จะเข้าไปได้ สถานเริงรมย์ต่าง ๆ บริเวณที่จัดให้แขกเข้าไปนั่งพัก เช่น สถานอาบ อบ นวด หรือโรงแรม บริเวณที่จัดให้แขกนั่งพักเพื่อเลือกหญิงบริการ หรือบริเวณที่จัดให้ แขกนั่งพักผ่อนในโรงแรม ถือเป็นสถานที่ที่ประชาชนที่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ แต่ห้อง ที่หญิงบริการใช้สำหรับอาบ อบ นวด ให้แขก หรือห้องที่จัดสำหรับแขกเข้าอยู่อาศัยใน โรงแรม ไม่ถือว่าเป็นสถานที่ที่ประชาชนมีความชอบธรรมเข้าไปได้

---

(๖) คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และตอน 3 โดย ศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทย์ พิมพ์ที่แสงทองการพิมพ์ ปี 2513 หน้า 2068.

สำหรับห้องเรียน ห้องประชุม ซึ่งอนุญาตให้เข้าไปได้เฉพาะบุคคลที่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษาของสถานนั้น หรือสมาชิกของที่ประชุมไม่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมได้ ไม่เป็นสาธารณสถาน

เหตุผลที่ต้องกำหนดให้ "สาธารณสถาน" เพราะประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติคำว่าสาธารณสถานไว้หลายมาตราด้วยกัน เช่น ในมาตรา 335(9), 372 และ 378 เพื่อให้ความหมายเป็นอันเดียวกันจึงต้องกำหนดให้

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับ "สาธารณสถาน"

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1908/2518 ถนนซอยในที่ดินเอกชนซึ่งแบ่งให้เช่าปลูกบ้าน ประชาชนชอบที่จะเข้าออกติดต่อกันได้ เป็นสาธารณสถาน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2075-2079/2519 หญิงมีป้ายหมายเลขติดที่อกเสื้อนั่งคอยในห้องกระจกบ้าง นั่งในห้องโถงบ้าง ในโรงแรม เพื่อขายเลือกไปร่วมประเวณี เป็นการแสดงออกด้วยกิริยาในที่สาธารณสถาน เป็นการแนะนำตัวตาม พ.ร.บ.ปราบการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 มาตรา 5

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 883/2520 ห้องโถงในสถานการค้าประเวณีผิดกฎหมาย เวลารับแขกมาเที่ยวเป็นสาธารณสถานซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ พลดำรวจมีอำนาจค้นโดยไม่ต้องมีหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 จำเลยขัดขวาง เป็นความผิดตามมาตรา 140 ดำรวจจับได้ตามมาตรา 78(3)

(4) "เคหสถาน" หมายความว่า ที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย เช่น เรือน โรงเรือ หรือแพซึ่งคนอยู่อาศัย และให้หมายความรวมถึงบริเวณที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยนั้นด้วย จะมีรั้วล้อมหรือไม่ก็ตาม

จากความหมายนี้แยก "เคสสถาน" ออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก. เคสสถานประเภทที่หนึ่ง ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ต้องเป็นที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย
2. ซึ่งคนอยู่อาศัย

1. ต้องเป็นที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย

ที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยนั้นได้แก่ เรือน โรง เรือน หรือแพ

นอกจากที่ระบุแล้ว อาจมีสิ่งอื่น ๆ อีก ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าที่ซึ่งใช้อยู่อาศัยนั้นต้องเป็นที่คนอยู่อาศัยจริง ๆ ฉะนั้นคำว่า "ที่" จึงหมายความถึง เรือนแพ ด้วย จึงมิใช่เพียงที่ดินหรือสิ่งซึ่งติดอยู่กับที่ แม้จะเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ได้ ถ้าใช้เป็นที่อยู่อาศัยก็เป็นเคสสถานได้

2. ซึ่งคนอยู่อาศัย หมายถึง ใช้เป็นที่หลับนอน ไม่จำกัดกินนในที่นั้น การนอนคือนอนหลับเป็นปกติ ไม่ใช่พักนอนกลางวันช่วงบิระหว่างเวรยาม แต่ก็มีได้หมายความว่าต้องอยู่ประจำตลอดวัน ถ้าใช้อยู่เป็นปกติแล้วก็ถือว่าเป็นเคสสถาน เช่น บ้านพักชั่วคราว เวลาตากอากาศเป็นเคสสถานแม้จะปิดกั้นเจตตลอดเวลาที่ไม่มีคนพักหลับนอนด้วย

สำหรับห้องเช่าในโรงแรม บังกะโล แฟลต ที่ให้คนเช่าเป็นปกติ คงถือเป็นเคสสถานได้ แม้ผู้อาศัยจะเปลี่ยนแปลงหน้ากันอยู่ตลอดไป ส่วนห้องนอนในขบวนรถไฟหรือในเรือซึ่งคนโดยสารใช้นอนชั่วคราวในระหว่างเดินทางไม่เป็นเคสสถาน แต่ห้องนอนของต้นเรือที่อยู่ประจำเป็นเคสสถาน⁽⁷⁾

กางเต็นท์ปลูกเพิงบังแดดหว่างนระหว่างเดินทางเป็นระยะ ๆ ไม่เป็นที่หลับนอนตามปกติ ถึงแม้จะเป็นเต็นท์ชนิดพิเศษมีเครื่องปรับอากาศก็ไม่เป็นเคสสถาน ทั้งนี้ไม่รวมถึงเต็นท์ที่ใช้หลับนอนระหว่างทำการสำรวจ ณ ที่ใดเป็นคราว ๆ แม้เสร็จแล้วจะ

---

(7) จิตติ ดิงศัมภ์, ศาสตราจารย์, คำอธิบาย ปอ.ภาค 2 ตอน 2 และ 3

ย้ายไปที่อื่นก็ถือเป็นเคสสถานได้ เช่นเดียวกับที่พนักงานกินอยู่หลับนอนชั่วคราวระหว่างก่อสร้างอาคารก็เป็นเคสสถาน(๘)

ตัวอย่างที่ถือเป็นเคสสถานมีดังนี้

1. ปลุกเพิงอยู่ฝ้าตากอวนของผู้พามาจับปลาที่สุโขทัยเมื่อถึงฤดูกาล แม้พันฤดูจับปลาแล้วจะทิ้งไปก็เป็นเคสสถาน
2. ห้างร้านที่มีคนเฝ้ามีที่หลับนอนเป็นปกติเป็นเคสสถาน
3. โรงรถยนต์ที่มีคนอยู่ประจำเพื่อเฝ้ารักษาเป็นเคสสถาน
4. แพงงที่ล่องมาจากต้นน้ำมีเพิงคนงานพักนอนเป็นประจำตลอดทางเป็นเคสสถาน
5. เกวียนที่ใช้เป็นที่อยู่ประจำทั้งกลางวันกลางคืนตลอดเวลาเดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ เป็นเคสสถาน (เจ้าทรัพย์จะต้องเป็นผู้ใช้เกวียนเดินทางอยู่เป็นประจำ เกวียนไปก็จรูระ เป็นชั่วคราว)
6. รถหรือเรือซึ่งใช้เป็นที่พักระหว่างเดินทางและทำงานหรือท่องเที่ยวเป็นที่หลับนอนเป็นประจำระหว่างทางเป็นเคสสถาน

ตัวอย่างที่ไม่ถือเป็นเคสสถานมีดังนี้

1. ปลุกเพิงนอนฝ้าข้าวหรือจับปลาเป็นครั้งคราวไม่เป็นเคสสถาน
2. บางวันเจ้าของร้านกลับบ้านไม่ทันกินนอนที่ร้านขายของ วันไหนสงสัยว่าจะมีขโมยก็มานอนฝ้าไม่เป็นเคสสถาน

---

(๗) จิตติ ดิงศภัทย์, ศาสตราจารย์, คำอธิบาย ปอ.ภาค 2 ตอน 2 และ 3 หน้า 2056 อ่างแล้ว.

3. ศาลาวัด ศาลาริมทาง ใต้ถุนสะพานที่มีผู้ไปอาศัยนอนหรือแอบอาศัยนอน เป็นครั้งคราวระหว่างที่เจ้าของยังไม่ขยับไล่ หรือห้องซังที่ผู้ถูกคุมขังถูกบังคับให้อยู่จนกว่าจะปล่อยตัว แม้อาจจะเป็นเวลาหลายปีก็ได้ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ไม่เป็นเคหสถาน

4. ห้องนอนในรถไฟหรือเรือโดยสารซึ่งใช้พักหลับนอนระหว่างเดินทางโดยเฉพาะ ไม่เป็นเคหสถาน

5. สิ่งปลูกสร้างที่ยังไม่มีคนเข้าอยู่เป็นปกติ หรือเลิกใช้โดยออกไปไม่คิดจะกลับ เช่น บ้านเช่าระหว่างไม่มีคนเช่า ไม่เป็นเคหสถาน

ข. เคหสถานประเภทที่สอง คือบริเวณของที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย จะมีรั้วล้อมหรือไม่ก็ตาม คำว่า "บริเวณ" จะอยู่ติดกับสถานที่อื่นเป็นเคหสถานโดยตรงหรือห่างออกไปก็ได้ เช่น ระเบียงบ้าน นอกชาน ในครัว ห้องรับแขก อย่างไรก็ตามการที่จะพิจารณาว่าบริเวณของที่อยู่อาศัยมีขอบเขตเพียงใดย่อมแล้วแต่สภาพของที่อยู่อาศัยและที่ที่ต่อเนื่องว่าเป็นส่วนประกอบของกันและกันหรือแยกออกได้เป็นคนละส่วนคนละตอน ทั้งนี้ไม่ถือการติดต่อกันหรือหลังคาเดียวกันเป็นเกณฑ์

เหตุที่ต้องให้นิยามคำว่า "เคหสถาน" เพราะมีบางมาตราในประมวลกฎหมายอาญาที่บัญญัติคำว่าเคหสถานไว้ เช่น มาตรา 218,335 และมาตรา 364 เพื่อความหมายอันเดียวกันจึงได้ให้นิยามไว้

ตัวอย่างที่ถือว่าเป็นบริเวณของที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย มีดังต่อไปนี้

1. นอกชานเรือนซึ่งต่อเนื่องกับเรือนไม่ว่าจะมีลูกกรงหรือไม่ เป็นเคหสถาน
2. ครัวเรือนที่ไม่มีคนอยู่อาศัยแต่ติดกับตัวเรือนที่มีคนอยู่อาศัย เป็นเคหสถาน
3. ใต้ถุนเรือนมีฝาขัดแตะกันห้อง พื้นเป็นดิน กลางวันใช้เป็นที่ขายของ

กลางคืนชนของชั้นเก็บบนเรือน ไม่มีคนนอนใต้ถุนนี้ ลักษณะเช่นนี้ต้องถือว่าเป็นบริเวณต่อเนื่องกับตัวเรือน นับว่าเป็นเคหสถาน

4. เล้าไก่แม้จะไม่ใช่ที่คนอยู่อาศัย แต่อยู่ห่างจากตัวเรือนประมาณ 1 เมตร แม้จะแยกออกต่างหากจากตัวเรือน ก็ยังอยู่ในที่ดินอันเป็นบริเวณของโรงเรือนซึ่งมีรั้วอยู่ด้วย ไม้รั้วอยู่บริเวณต่างหากจากตัวเรือนซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยของคน ก็ถือว่าเป็นเคหสถาน จำเลยลักไก่ในเล้าซึ่งอยู่ในบริเวณที่คนอยู่อาศัย จึงเป็นการลักทรัพย์ในเคหสถาน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 393/2509 ประชุมใหญ่)

5. สนาม ลานบ้าน ก็เป็นบริเวณต่อเนื่องรวมถึงที่เป็นสวนครัว คอกสุกร

ตัวอย่างที่ไม่ถือเป็นบริเวณของที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย มีดังต่อไปนี้

1. กระท่อมนาตั้งอยู่ในที่ดินแปลงเดียวกับนา 100 ไร่บริเวณที่อยู่อาศัย ย่อมจำกัดเฉพาะพื้นที่ที่เป็นส่วนของกระท่อมนา ไม้รั้วพื้นที่ทั้ง 100 ไร่

2. โรงกลังแม้อยู่ในรั้วบ้านแต่ห่างตัวเรือน 1 เส้น ไม้รั้วอยู่อาศัย ไม่เป็นเคหสถาน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 515/2486)

3. รั้วบ้านเป็นขอบเขตเคหสถาน ไม้รั้วเป็นเคหสถาน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 522/2475)

4. ที่ดินมีรั้วสังกะสีล้อมรอบ มีคอกสุกร 80 ตัวอยู่ด้านตะวันตก มีห้องพักคนงานอยู่ด้านเหนือ มีห้องแถวอยู่ด้านใต้สำหรับคนงานอยู่อาศัย เป็นที่เก็บรักษาสุกรโดยเฉพาะเป็นที่พักอาศัยชั่วคราวเพื่อดูแลสุกรเป็นอันดับรอง คอกสุกรจึงไม่ใช่บริเวณของที่อยู่อาศัย ไม่เป็นเคหสถาน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1250/2520)

(5) "อาวุธ" หมายความว่ารวมถึงสิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพ แต่ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ

บทนิยามนี้มีได้กล่าวว่า "อาวุธ" หมายความว่าอะไรเหมือนบทนิยามคำอื่น ๆ ก็เพราะสิ่งซึ่งเป็นอาวุธโดยสภาพมีอยู่แล้ว ฉะนั้นความหมายของคำว่า "อาวุธ" ตามบทนิยามนี้จึงมี 2 ชนิด คือ

ก. สิ่งซึ่งเป็นอาวุธโดยสภาพ

ข. สิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพ

ก. สิ่งซึ่งเห็นอาวุธโดยสภาพ หมายถึง สิ่งซึ่งโดยสภาพแล้วใช้ทำให้เป็นอันตรายแก่ร่างกายบาดเจ็บสาหัสหรือถึงตายได้โดยตรงในกฎหมายลักษณะอาญาเดิมมาตรา 6(5) เรียกว่า "ศาสตราวุธ" และให้ตัวอย่างว่า เป็น ดาบ หอก แหวน หลาว มีด และ กระบอง เป็นต้น กรณีอาวุธก็มีความหมายเช่นเดียวกับศาสตราวุธ ฉะนั้นอาวุธโดยสภาพมีหลักเกณฑ์ให้พิจารณาได้ดังนี้(๑)

1. รูปร่าง ขนาด รูปร่างที่เห็นเป็นอาวุธได้โดยสภาพตามความรู้สึกของสามัญชนทั่วไป เช่น ปืน ระเบิดมือ ดาบ มีดขนาดใหญ่ ไม่ห่างกับลูกดอกอาบยาพิษ เข็มที่ไข้แขวนคอในประเทศที่ประหารชีวิตโดยวิธีแขวนคอ แก้วพิษ ขนาดของสิ่งที่เรียกว่าเป็นอาวุธโดยสภาพก็คือสามารถทำอันตรายแก่ร่างกายไม่ว่าที่ใดที่หนึ่งของร่างกาย ทำให้ได้รับอันตรายสาหัสก็ได้

2. ความร้ายแรง หมายถึง สิ่งที่เรียกว่าอาวุธโดยสภาพนี้เมื่อใช้ทำอันตรายแก่ร่างกายถึงสาหัสได้โดยไม่จำเป็นต้องเลือกว่าเป็นส่วนไหนของร่างกาย

ข. สิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพ กรณีสิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพจะถือว่าเป็นอาวุธได้จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ข้อใดหรือข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

1. สิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพแต่ได้ใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ หรือ

2. สิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพแต่เจตนาจะใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ

---

(๑) พระวรภักดีพิบูลย์, ศาสตราจารย์ คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา 1 อ่างแล้ว.

กรณีตามข้อ ข. นี้ ตามสภาพแล้วไม่เป็นอาวุธถึงแม้จะใช้ทำอันตรายสาหัสแก่
กายได้ แต่ถ้าได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ทำอันตรายสาหัสก็ถือเป็นอาวุธ โดยจะต้องใช้อย่าง
อาวุธ และการใช้ที่จะเป็นอาวุธต้องเป็นการใช้ประทุษร้ายแก่ร่างกาย ถ้าใช้ทำอันตรายแก่
ทรัพย์สินหรือใช้ขว้างปาบ้านเรือนมิได้ตั้งใจให้ถูกคนหรือให้เข้าใจว่าจะทำอันตรายแก่ร่างกาย
บุคคล ไม่เป็นใช้หรือเจตนาจะใช้เป็นอาวุธ

อย่างไรเรียกว่า "อันตรายสาหัส" ต้องถือตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา
297 มี 8 ประการ คือ

1. ตาบอด หูหนวก ลิ่นขาด หรือเสียนานประสาท
2. เสียวัยวะสืบพันธุ์ หรือความสามารถสืบพันธุ์
3. เสียแขน ขา มือ เท้า นิ้ว หรือวัยวะอื่น ๆ
4. หน้าเสียโฉมอย่างติดตัว
5. แหว่งลูก
6. จิตพิการอย่างติดตัว
7. ทุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต
8. ทุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บด้วยอาการทุกข์ทรมานเกินกว่ายี่สิบวัน หรือจน

ประกอบกรณีก็จตามปกติไม่ได้เกินกว่ายี่สิบวัน

ส่วนที่ว่าใช้อย่างอาวุธนั้น หมายความว่า แม้วัตถุบางอย่างจะใช้ทำอันตราย
บุคคลถึงสาหัส หากลักษณะวิธีการที่ใช้เทียบไม่ได้กับอาวุธโดยสภาพอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว
ก็ยังไม่ถือเป็นอาวุธ เช่น เข็มเย็บผ้า ไม้จิ้มฟัน ใช้แทงลูกตาให้บอด เทียบไม่ได้กับอาวุธที่
ใช้เฉพาะการทำให้ตาบอด จึงไม่เป็นอาวุธ หรือต้องการฆ่าคนโดยใช้รถยนต์ไล่ชน รถยนต์
ไม่เป็นอาวุธเพราะ เทียบไม่ได้กับอาวุธโดยสภาพ แต่ถ้าใช้ปืนปากมียาว ๆ ใช้กรรไกรขา
เดียว หรือเหล็กแหลมเจาะกระสอบข้าวสารทำร้ายร่างกาย เหล่านี้เทียบได้กับมีดจึงเป็น
อาวุธ

ที่ต้องทราบว่าเป็นอาวุธหรือไม่ มีความสำคัญแก่การกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ กรรโชก ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ บุกรุก และความผิดลหุโทษด้วย (ป.อ.มาตรา 335, 337, 339, 340, 365, 371 และ 379) โดยเฉพาะความผิดต่อร่างกาย อาวุธที่ใช้ทำร้าย เป็นเหตุหนึ่งที่จะชี้เจตนาของผู้กระทำผิด

ตัวอย่างที่เป็นอาวุธโดยสภาพ หรือถือเป็นอาวุธ

1. ถอดตามสภาพเป็นเครื่องใช้ชนิดหนึ่งสำหรับเรือ เมื่อเอามาใช้เป็นเครื่องประหารในการชิงทรัพย์จึงเป็นอาวุธ
2. ไม้ไผ่ผ่าโตกลางเท่าข้อมือยาว 1 แขนงจะตี ไม้นี้เป็นอาวุธได้เพราะใช้เป็นเครื่องประหารแล้วและโตพอที่จะทำร้ายได้ถึงสาหัส
3. พายตามสภาพเป็นเครื่องมือใช้พายเรือ แต่เมื่อผู้ใดใช้พายทำร้ายเขาจนบาดเจ็บสาหัส ก็ถือได้ว่าเป็นอาวุธ
4. ไม้ยาว 5 ฟุต โคนโต 10 นิ้ว ตอนกลางและปลายโต 8 นิ้วครึ่งนั้นเป็นอาวุธ อาจใช้ทำร้ายถึงตายได้
5. ปืนที่ไม่อาจใช้ยิงทำอันตรายแก่ชีวิตและวัตถุได้ก็เป็นอาวุธปืนตาม พ.ร.บ. อาวุธปืนฯ และเป็นอาวุธโดยสภาพ พาไปในเมืองเป็นความผิดตามมาตรา 371 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1903/2520)
6. จำเลยชักส้อมออกมาขู่จะทำร้ายในการปล้น เป็นการปล้นโดยมีอาวุธติดตัวไปตาม ป.อ.มาตรา 340 วรรค 2 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2009/2522)

ตัวอย่างที่ไม่ถือว่าเป็นอาวุธ

1. หนังสือตักนั้นตามธรรมดาเป็นของสำหรับเด็กยิงอะไรเล่น เมื่อไม่ปรากฏว่าอาจใช้ทำร้ายร่างกายได้ถึงสาหัสผิดแปลกไปจากธรรมดาแล้ว ไม้ขี้อาวุธ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 886/2492)

2. จอบเสียมที่จำเลยใช้เป็นเครื่องมือขุดนาของคนอื่น เรียกไม่ได้ว่ามีอาวุธ
เข้าไปบุกรุก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 335/2493)

3. ไฟฉายที่ใช้ในการปล้นทรัพย์ เมื่อไม่ปรากฏว่าใหญ่และยาวเท่าใบด จะ
อนุมานเอาว่าเป็นเครื่องประหารอันสามารถจะใช้กระทำแก่ร่างกายได้ถึงสาหัส เป็นอาวุธ
ไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1311/2493)

4. ยารมทำหมันเมียหรือยาอย่างอื่น ไม่ใช่อาวุธ

ข้อสังเกต คำว่า "ได้ใช้" หมายความว่า ใช้ทำร้ายร่างกายแล้ว ส่วนคำว่า
"เจตนาจะใช้" หมายความว่ายังไม่ได้ใช้เลย แต่ตั้งใจจะใช้เท่านั้น ก็ถือว่าทำความผิด
โดยใช้อาวุธ

(6) "ใช้กำลังประทุษร้าย" หมายความว่า ทำการประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจ
ของบุคคล ไม่ว่าจะทำด้วยใช้ร่างกายภาพหรือด้วยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึงการ
กระทำใด ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขยับขึ้นได้ ไม่ว่าจะ
โดยใช้ยาทำหมันเมีย สะกดจิต หรือใช้วิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน

ตามบทนิยามที่ 6 นี้ พึงแยกการใช้กำลังประทุษร้ายออกได้เป็น 2 ประการคือ

1. การประทุษร้ายโดยตรง ได้แก่ การประทุษร้ายแก่ร่างกายหรือจิตใจของ
บุคคลด้วย

ก. แร่กายภาพ หรือ

ข. ด้วยวิธีอื่นใด

คำว่า "ประทุษร้าย" หมายถึง การทำร้ายแก่กายหรือจิตใจของบุคคล เช่น
ชกต่อย ตบตี ใช้อาวุธปืนยิง ใช้มีดแทง เป็นต้น แต่การกระทำต่อชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือ
เสรีภาพมิได้ถือว่าเป็นประทุษร้ายตามบทนิยามนี้

คำว่า "ใช้ร่างกายภาพ" หมายความว่า การประทุษร้ายด้วยการใช้อำนาจทาง
กายหรือกำลังกายของบุคคลผู้กระทำต่อบุคคลอีกคนหนึ่งซึ่งถูกกระทำ เช่น การชกต่อย ตบตี

ถึบ เตะ หรือผลึกให้ล้้ม เป็นต้น โดยไม่หมายรวมถึงพลังธรรมชาติ หรือพลังทางจิตใจ

คำว่า "วิธีอื่นใด" จะต้องมีความหมายทำนองเดียวกับใช้แรงกายภาพ เช่น ก.ผลึก ข.ให้ดกมันใด เป็นการใช้แรงกายภาพ แต่ถ้า ก.หลอกให้ ข.เดินตรงไปโดย ข.ไม่เห็นทาง ข.ดกมันใด การกระทำของ ก.นั้นทำด้วยวาจาไม่ใช้แรงกายภาพ จึงเป็นการใช้วิธีอื่นใด

การเอาผงชกฟอกโรยให้ถนนลื่น รถวิ่งมาคว่า คนในรถเป็นอันตราย ใช้ไฟฟ้า จี้ ใช้เหล็กเผาไฟจี้ เหล่านี้ถือเป็นการใช้วิธีอื่นใดทำนองเดียวกับใช้แรงกายภาพ

การประทุษร้ายแก่ "ร่างกาย" หมายถึง ทำให้ร่างกายเจ็บป่วย เปราะ เปื้อน เปียก ร้อน เย็นกว่าปกติจนเป็นภัยต่อกาย เช่น เทอูจจาระรด ถ่ายบัสสาเวรดตัวคน⁽¹⁰⁾

การประทุษร้ายแก่ "จิตใจ" หมายถึง กระทำต่อจิตใจ ได้แก่ ทำให้ดกใจ ทำให้หมดสติ ทั้งนี้ไม่รวมถึงการทำให้เกิดความรู้สึกกลัว โกรธ หรือเสียใจ น้อยใจ เจ็บใจ แค้นใจ เพราะเป็นแต่เพียงอารมณ์เท่านั้น ไม่ถึงกับทำร้ายจิตใจ⁽¹¹⁾

2. การกระทำใด ๆ ซึ่งทำให้บุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขยับขึ้นได้ โดย

ก. ใช้ยาทำให้มันเมา สะกดจิต หรือ

ข. ใช้วิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน

คำว่า "ใช้ยาทำให้มันเมา" หมายถึง ใช้กัทยาประเภทต่าง ๆ ทำให้เกิดอาการมันเมามาจนไม่สามารถจะขยับขึ้นได้

คำว่า "สะกดจิต" หมายถึง ใช้อำนาจทางกระแสจิตที่เหนือกว่าบังคับให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

---

(10), (11) จิตติ ดิงศัทธี, ศาสตราจารย์, คำอธิบายประมวลกฎหมาย

อาญาภาค 2 ตอน 2 และ 3 หน้า 2098 อ้างแล้ว.

คำว่า "ใช้วิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน" หมายความว่า ใช้วิธีการอื่นใดก็ตาม ให้ทำนองเดียวกับการทำให้มีเงินเมาหรือสะกดจิต เช่น ใ้ยาเบื่อเมาให้กินจนหมดสติ หรืออม เหล้าจนหมดสติ หรือใช้ควั่นรม เป็นต้น

สำหรับการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขยับขึ้นได้นั้น มีข้อสำคัญอยู่ที่ว่าการกระทำนั้น ๆ เป็นเหตุให้บุคคลผู้ถูกกระทำอยู่ในภาวะไม่สามารถขยับขึ้นได้ ถ้าปราศจากข้อนี้เสียก็ไม่เรียกว่าถูกประทุษร้าย การกระทำในเรื่องนี้ได้แก่ การใ้ยารม ยาเบื่อเมา สะกดจิต ฉีดยาให้สลบ หรือวิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน เช่น จำเลยใ้ยาทำให้ผู้เสียหายมีเงินเมาเป็นเหตุให้ตกอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถจะขยับขึ้นได้ ดังนี้ถือว่าเป็นการใ้กำลังประทุษร้ายแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 529/2509)

ตัวอย่างการใ้กำลังประทุษร้าย

1. การที่จำเลยทั้งสองมีไม้ตะพดเป็นอาวุธร่วมกันลักทรัพย์ โดยใ้ไม้ตะพดตีหรือมอดบตี เป็นการใ้กำลังประทุษร้ายแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 428/2512)
2. จำเลยปิดไฟฉายที่ผู้เสียหายถืออยู่จนหลุดจากมือ ผู้เสียหายก้มลงเก็บไฟฉาย จำเลยกระชากเอาสร้อยคอพาหนีไป การปิดไฟฉายเป็นการกระทำแก่เนื้อตัวหรือกาย เป็นการใ้กำลังประทุษร้าย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 361/2520)
3. จำเลยรวมคอบผู้เสียหายเพื่อให้รู้ว่าสวมสร้อยคออยู่ แล้วกระตุกสร้อยคอทองคำหนัก 2 สลึง สร้อยขาดคอเป็นแผลไม่ถึงแก่อันตรายแก่กาย ไม่เป็นขิงทรัพย์ เป็นการจกฉวยเอาซึ่งหน้า มีความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2100/2521)
4. ลักขโมยทรัพย์พร้อมกรง โดยแย่งกรงกับผู้เสียหาย ผู้เสียหายสู้กำลังจำเลยไม่ได้ จำเลยแย่งเอาไปได้ ไม่ถือเป็นการประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจ และไม่ใ้ทำให้อยู่ในภาวะไม่สามารถขยับขึ้นได้ ไม่เป็นขิงทรัพย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2103/2521)
5. การที่จำเลยที่ 1 กอดเอา และจำเลยที่ 2 ดึงเสื้อเจ้าพนักงานตำรวจไว้เพื่อมิให้จับกุมญาติของตนที่กำลังถูกติดตามจับกุม เป็นการต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานโดยใ้กำลังประทุษร้าย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 52/2523)

เครื่องคอมพิวเตอร์ ปรอทแสดงอุณหภูมิ เครื่องชั่งตวงวัด นาฬิกาบอกเวลา เครื่องคำนวณ เป็นต้น แต่ถ้าเครื่องทำให้ปรากฏความหมายแล้วบุคคลไปตัดแปลงข้อความนั้น ข้อความที่ตัดแปลงเป็นการกระทำของบุคคล "ความหมาย" หมายความว่าสิ่งที่ทำให้ปรากฏขึ้นนั้น ต้องแสดงความคิดของผู้ทำเอกสาร จะเป็นทีที่เข้าใจได้หรือไม่ก็ตาม กล่าวคือ สิ่งที่ทำให้ปรากฏจะต้องเป็นสื่อแสดงข้อความของบุคคล ต้องแสดงเหตุการณ์และแสดงความคิดของบุคคลผู้ทำขึ้นนั้น⁽¹²⁾ การทำให้ปรากฏความหมายนี้จะแสดงออกมาเป็นตัวอักษร ตัวเลข ผัง หรือแผนแบบอย่างอื่นก็ได้ ขอให้อ่านหรือเห็นความหมายได้โดยการสัมผัสทางตา เช่น อักษรและเลขบนท่อนขง อักษรและเลขที่พานท้ายปืน แผนที่ แบบแปลน รูปภาพ ขั้วถูกระบือ ที่ขีดเส้นโยงไว้กับภาพสัตว์ในตัวพิมพ์รูปพรรณสัตว์พาหนะ แผนที่หลังโฉนดที่ดิน เหล่านี้แสดง ความหมายได้จึงเป็นเอกสาร

3. วิธพิมพ์ หรือถ่ายภาพ หรือวิธีอื่น หมายความว่า การทำให้ปรากฏ ความหมายบนกระดาษหรือวัตถุอื่นใดนั้นจะใช้วิธพิมพ์ หรือถ่ายภาพ หรือวิธีอื่นก็ได้ เช่น เขียน ตีตราข้อความ แกะสลัก พ่นสี พ่นควัน ทำให้เครื่องจับเวลาหยุด เป็นต้น

4. เป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น หมายความว่า การทำให้ปรากฏความหมาย บนกระดาษหรือวัตถุอื่นใดนั้นจะเป็นโดยพิมพ์ ถ่ายภาพ หรือวิธีอื่นจะต้องปรากฏคงทนอยู่ชั่ว ขณะหนึ่งเพื่อได้ทราบความหมายนั้น เช่น กองทัพอากาศส่งเครื่องบินไปปล่อยควันเป็นตัว อักษรหรือเขียนข้อความบนพื้นทรายชายทะเล หรือเขียนข้อความบนหิมะ เป็นต้น

ตัวอย่างเกี่ยวกับเอกสาร

1. เจ้าทรัพย์แสดงกลองกั่วให้คนดู แล้วนำตัวนั้นไปขึ้นเอาของใต้ ในตัวนั้นมี แต่ตัวเลข จำเลขนำตัวไปส่งแก่เจ้าทรัพย์เพื่อรับของ ปรากฏเป็นตัวปลอม และจำเลขนำ

---

(12) จิตติ ดิงศัทย์, ศาสตราจารย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ตอน 2 และ 3 หน้า 1418,1419 อ่างแล้ว.

ไปรษณีย์โดยรู้ว่าเป็นตัวปลอม ดังนั้นตัดสินว่าตัวนั้นเป็นจดหมาย จำนวนตัวเลขที่ปรากฏในตัว เป็นถ้อยคำที่อ้างเป็นพยานได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1007/2468)

2. เครื่องหมายอักษรโรมัน และตัวเลขซึ่งเขียนไว้บนซอง ไม้ขอลัก เพื่อ แสดงว่าเป็นไม้ของบริษัทใด และมีความใหญ่ยาวเท่าใดนั้น เป็นหนังสือตามกฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 701/2470)

3. หนังสือมอบอำนาจให้จัดการอย่างใดอย่างหนึ่งแทนเจ้าของที่ดินนั้น เป็น เอกสารที่บุคคลธรรมดาทำขึ้น จึงมิใช่เอกสารราชการหรือเอกสารสิทธิ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 668/2502, 1764/2506)

4. อักษรและเลขหมายที่พานท้ายเป็นอันเป็นเครื่องหมายทะเบียนอาวุธปืนของ เจ้าพนักงานนั้น ไม้ใช่รายนามของเจ้าพนักงาน แต่เป็นเอกสารตามมาตรา 1(7) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1269/2503)

5. ภาพถ่ายห้อง เครื่องใช้ ตู้เสื้อผ้า และของอื่น ๆ ในบ้านไม่ได้แสดง ความหมายอย่างใด ไม้เป็นเอกสารตามมาตรา 1(7) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1209/2522)

6. ภาพถ่ายสำเนารายการประวัติอาชญากรที่เจ้าหน้าที่รับรอง แต่เจ้าหน้าที่ มิได้รับรองถ่ายภาพ ภาพถ่ายนี้ไม้ใช่เอกสารราชการ เป็นแต่เอกสารตามมาตรา 1(7) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1375/2522)

7. จำเลยเอาภาพถ่ายผู้อื่นรับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตและสวมศรวิทยฐานะ มาเปิดภาพถ่ายเฉพาะใบหน้าของจำเลยลงไปแทน แก่เลข พ.ศ.2508 เป็น 2504 แล้ว ถ่ายเป็นภาพใหม่ดูแล้วเป็นภาพจำเลยรับปริญญามีตัวอักษรว่ามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ พ.ศ. 2504 เป็นภาพถ่ายที่ไม้ได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษรฯ ตามมาตรา 1(7) เลข พ.ศ.ก็ไม้ปรากฏความหมายในตัวเอง ไม้เป็นปลอมเอกสาร (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1530/ 2522)

(8) "เอกสารราชการ" หมายความว่า เอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้นหรือ
รับรองในหน้าที่ และให้หมายความรวมถึงสำเนาเอกสารนั้น ๆ ที่เจ้าพนักงานได้รับรองใน
หน้าที่ด้วย

ตามความหมายในบทนิยามนี้ แบ่งเอกสารราชการออกเป็น 4 ประเภทด้วยกัน
คือ

1. เอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้นในหน้าที่ เช่น ส่วนงานการสอบสวน ใบ
ตรวจโรคที่เจ้าพนักงานแพทย์ออกให้ ใบอนุญาตอาวุธปืน ใบอนุญาตร่อนหาแร่ ใบอนุญาต
ประกอบโรคศิลป์ ใบอนุญาตขับขี่ยานยนต์ ใบบอกธนาณัติที่เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ทำให้ไปรษณีย์
ธนาณัติ แบบ ส.ด.9 ที่จดทะเบียนทหารกองเกิน ประกาศนียบัตรของกระทรวงศึกษาธิการ
เอกสารที่ผู้กำกับการค้าตรวจอนุมัติให้นายสิบและพลตำรวจไปราชการ ใบสุทธิที่เรือนจำออก
ให้ผู้พ้นโทษ เป็นต้น

2. เอกสารซึ่งเจ้าพนักงานไม่ได้ทำขึ้น แต่ได้รับรองในหน้าที่ หมายความว่า
เอกสารนั้นโดยหน้าที่ตามกฎหมายแล้วเจ้าพนักงานไม่มีหน้าที่ต้องทำ แต่เป็นเอกสารซึ่ง
บุคคลอื่นทำขึ้นและเจ้าพนักงานได้รับรองตามอำนาจหน้าที่ของตนที่มีอยู่ การรับรอง
หมายความว่ารับรองว่าได้มีการทำเอกสารนั้นโดยแท้จริง แต่มิใช่รับรองข้อเท็จจริงแห่ง
เอกสารนั้น⁽¹³⁾ เช่น จำศาลรับรองคำพิพากษาซึ่งคู่ความขอให้รับรอง ใบมอบอำนาจซึ่ง
ทำขึ้นแล้วนำไปให้นายอำเภอรับรอง เจ้าพนักงานหอทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทรับรองสำเนา
คำขอจดทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท เจ้าพนักงานกองทะเบียนเครื่องหมายการค้ารับรองสำเนา
คำขอจดทะเบียนการค้า เป็นต้น

3. สำเนาเอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้นในหน้าที่ หมายความว่าถึงสำเนา
เอกสารที่เจ้าพนักงานได้ทำขึ้นในหน้าที่และเจ้าพนักงานได้รับรองในหน้าที่ เช่น สำเนา

---

(13) พระวรศักดิ์พิบูลย์, ศาสตราจารย์ คำอธิบายกฎหมายอาญา 1 หน้า 38
อ้างแล้ว.

ทะเบียนบ้าน สำเนาหนังสือราชการ รวมตลอดถึงสำเนาเอกสารต่าง ๆ ที่เจ้าพนักงานได้
ทำขึ้นในข้อ 1.

4. สำเนาของเอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้รับรองในหน้าที่ หมายถึงสำเนาของ
เอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้รับรองในหน้าที่

ข้อสังเกต

1. การที่จะถือเป็น "เอกสารราชการ" ได้นั้น จะต้องเป็น "เอกสาร" ตาม
บทนิยามที่ 7 เสียก่อน

2. ผู้กระทำหรือรับรองเอกสารต้องเป็นเจ้าพนักงาน คำว่า "เจ้าพนักงาน"
หมายความรวมถึง

ก. บุคคลที่กฎหมายระบุไว้ชัดว่าเป็นเจ้าพนักงาน

ข. บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการไม่ว่าจะเป็นประจำหรือชั่วคราว
และไม่ว่าจะได้รับประโยชน์ตอบแทนเพื่อการนั้นหรือไม่

ตัวอย่างเกี่ยวกับเอกสารราชการ

1. ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวเป็นเอกสารราชการ (คำพิพากษาฎีกาที่
925/2503

2. ใบทะเบียนรถยนต์เป็นเอกสารราชการ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1702/2506)

3. ใบอนุญาตมิบินเป็นเอกสารราชการ (คำพิพากษาฎีกาที่ 356/2465)

4. หมายแจ้งโทษของศาลถึงเรือนจำเป็นเอกสารราชการ (คำพิพากษาฎีกาที่
266/2474)

5. หนังสือขอยืมเงินทศรองราชการมีลายเซ็นผู้บังคับบัญชาอนุมัติให้จ่ายได้
(คำพิพากษาฎีกาที่ 731/2509)

6. ใบทะเบียนสมรสเป็นเอกสารราชการ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1112/2499)

7. บัตรประจำตัวข้าราชการเป็นเอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้นในหน้าที่
เป็นเอกสารราชการ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2979/2522)

(9) "เอกสารสิทธิ" หมายความว่า เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อ
เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ

ตามความหมายในพินัยกรรมนี้ แยกเอกสารสิทธิออกได้ 5 ประเภทด้วยกัน
ดังนี้คือ

1. เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อให้เกิดสิทธิ คำว่า "สิทธิ" ได้แก่
ประโยชน์อันบุคคลมีอยู่ แต่ประโยชน์เป็นสิทธิหรือไม่ก็ไม่ต้องแล้วแต่ว่าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้อง
เคารพหรือไม่ ถ้าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพ ประโยชน์ก็เป็นสิทธิ กล่าวคือ ได้รับการ
รับรองและคุ้มครองของกฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 124/2487) ฉะนั้นการก่อให้เกิด
สิทธิจึงหมายถึงเอกสารนั้นจะเกิดผลบังคับได้ตามกฎหมาย เช่น สัญญากู้ยืมเงินซึ่งก่อให้เกิด
สิทธิแก่ผู้ให้กู้ยืมที่จะเรียกร้องเอาเงินคืนจากผู้กู้ได้

2. เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการเปลี่ยนแปลงสิทธิ หมายถึง การเปลี่ยนแปลง
วัตถุในการชำระหนี้ หรือเปลี่ยนตัวลูกหนี้ใหม่ เช่น ก. กู้เงินจาก ข. ไป 1,000 บาท
ต่อมา ก. และ ข. ได้มาตกลงทำหนังสือกันว่าเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ก. ไม่ต้องนำเงิน
1,000 บาทมาชำระ ให้เปลี่ยนเอาหน้าศาลมาชำระแทนเงิน 1,000 บาท

3. เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการโอนสิทธิ หมายถึง การโอนสิทธิเรียกร้อง
เงินกู้ยืมนั้นให้แก่บุคคลอื่นไป และแจ้งการโอนสิทธิให้ผู้กู้ยืมทราบแล้ว สิทธิเรียกร้องของ
ผู้กู้ยืมเดิมจึงโอนไปอยู่กับบุคคลอื่นที่รับโอนนั้น ทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิเรียกร้องเงินกู้ยืมจากผู้
กู้ได้โดยตรง

4. เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการสงวนสิทธิ หมายความว่า สิทธินั้นบุคคลได้มี
อยู่แล้ว แต่ที่ทำนิติกรรมก็เพื่อสงวนไว้ซึ่งสิทธิอันจะเสียไป เช่น การกู้ยืมเงินที่จะหมด
อายุความ 10 ปี ผู้ให้กู้จึงให้ผู้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง เป็น

การสงวนสิทธิเรียกร้อง หรือในกรณีที่ทำให้ผู้ค้าประกันทำสัญญาประกันเพื่อการชำระหนี้ หรือนำทรัพย์สินมาจำนองเป็นประกัน เป็นต้น

5. เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการระงับสิทธิ เช่น การชำระหนี้ เจ้าหน้าที่ออกใบรับเงินแก่ลูกหนี้ ใบรับเงินจึงเป็นหลักฐานแห่งการระงับสิทธิ หรือการที่เจ้าหน้าที่ทำหนังสือปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ หนังสือปลดหนี้จึงเป็นหลักฐานแห่งการระงับสิทธิ

ตัวอย่างเกี่ยวกับเอกสารสิทธิ

1. หนังสือมอบอำนาจ "ให้จัดการแทนเจ้าของที่ดินอย่างใดอย่างหนึ่งแทนเจ้าของที่ดิน" นั้น เป็นเอกสารที่บุคคลธรรมดาทำขึ้น จึงมิใช่หนังสือราชการและมิใช่เอกสารสิทธิ เพราะมิใช่เป็นหนังสือสำคัญแก่การตั้งกรรมสิทธิ์ หรือเป็นหลักฐานแห่งการเปลี่ยนแปลงหรือเลิกจ้างโอนกรรมสิทธิ์แต่อย่างใด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 668/2502)

2. คำร้องทุกข์ของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายอาญา ไม่ใช่เอกสารสิทธิ ตามมาตรา 1(9) ฉะนั้นแม้จะได้ความว่าจำเลยเจตนาทุจริตหลอกลวงให้ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ก็ดี ก็ถึงโทษจำเลยฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 ไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 928/2506)

3. แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) เป็นเอกสารสิทธิ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 456/2506)

4. ในการซื้อเชื่อสินค้าต่าง ๆ เมื่อผู้ขายนำส่งสิ่งของที่ผู้ซื้อสั่งซื้อนั้น ผู้นำส่งได้เขียนกรอกรายการสิ่งของที่นำส่งและราคาลงในบิลด้วย เมื่อฝ่ายผู้ซื้อตรวจสอบสิ่งของและราคาถูกต้องกับจำนวนที่ฝ่ายผู้ขายนำส่งแล้ว ก็ลงลายมือชื่อผู้รับในบิลนั้นมอบให้แก่ผู้นำส่งสิ่งของไป บิลซื้อเชื่อสินค้าต่าง ๆ รายนี้จึงเป็นหลักฐานแห่งการก่อกำหนดหนี้และสิทธิเรียกร้อง ซึ่งเป็นเอกสารสิทธิตามกฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 584/2508)

5. สลากกินแบ่งเป็นเอกสารสิทธิเท่านั้น ไม่ใช่เอกสารสิทธิอันเป็นเอกสารราชการ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 557/2509)

6. ข้าราชการทำรายงานการเดินทางพร้อมกับใบสำคัญเพื่อหักจ่ายเงินยืม
ทดลอง โดยมีลายเซ็นปลอมของผู้บังคับบัญชาว่าตรวจแล้ว เป็นการปลอมเอกสารสิทธิอัน
เป็นเอกสารราชการ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 731/2509)

7. คำว่า "เอกสารสิทธิ" ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(9) นั้น
มุ่งหมายถึงเอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ
หรือหนี้สินทุกอย่าง หนังสือรับรองทรัพย์สินที่ยื่นขอประกันตัวจำเลยต่อศาลซึ่งผู้ยื่นดังกล่าว
รับรองต่อศาลว่าหลักทรัพย์ตามบัญชีคำร้องขอประกัน เป็นของผู้เอาประกัน หากบังคับแก่
ทรัพย์สินตามสัญญาประกันไม่ได้ หรือได้ไม่ครบ ผู้ทำหนังสือรับรองทรัพย์สินยอมรับผิดชอบ
ครบ ซึ่งเท่ากับเป็นหนังสือสัญญาค้ำประกันผู้ขอประกันต่อศาลอีกชั้นหนึ่ง เป็นเอกสารสิทธิ
ตามความหมายของบทบัญญัติดังกล่าว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 263/2513)

8. แบบสำรวจที่บริษัทการค้ามอบให้แก่ลูกจ้างของบริษัทเพื่อไปสำรวจและ
กรอกรายการสินค้าจำหน่ายตามร้านซึ่งเป็นลูกค้าของบริษัท กับกรอกรายการสินค้าที่ได้จ่าย
ชดเชยให้ร้านค้าเหล่านั้นตามกฎเกณฑ์ของบริษัท เป็นหลักฐานแสดงการจ่ายสินค้าชดเชย
ให้แก่ร้านค้าเหล่านั้น หากใช้หลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่ง
สิทธิแต่ประการใดไม่ ไม่ใช่เอกสารสิทธิ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 554/2514)

9. สำเนาบันทึกข้อตกลงเรื่องกรรมสิทธิ์รวมที่พิมพ์ลงในแบบพิมพ์ ท.ด. 70
ของสำนักงานที่ดินซึ่งไม่มีเจ้าพนักงานรับรองสำเนาว่าถูกต้อง และมีได้มีอะไรแสดงให้เห็น
ว่าเป็นเอกสารที่เจ้าพนักงานได้ทำขึ้นหรือรับรองในหน้าที่ ย่อมไม่เป็นเอกสารราชการ แต่
เป็นเอกสารที่แสดงถึงการมีกรรมสิทธิ์รวมในที่ดิน จึงเป็นเอกสารสิทธิ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่
1731/2514)

10. เอกสารที่มีข้อความว่าจำเลยที่ 1 ซื้อที่ดินโดยลงชื่อโจทก์เป็นผู้ซื้อแทน
จำเลยที่ 1 ต้องการที่ดินเมื่อใด โจทก์จะโอนโฉนดคืนให้ นั้น เป็นหลักฐานแห่งการ
เปลี่ยนแปลงสิทธิของโจทก์ในที่ดิน จึงเป็นเอกสารสิทธิ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 709/2516)

11. ใบเสร็จรับเงินค่าภาษีรถยนต์ที่ทางราชการออกให้ ย่อมเป็นหลักฐานแสดง
ว่าทางราชการได้รับชำระค่าภาษีรถยนต์ไว้แล้ว มีผลทำให้การเก็บภาษีรถยนต์ของรัฐเป็น

อันเสร็จสิ้นไป จึงเป็นเอกสารสิทธิอันเป็นเอกสารราชการ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2266-2278/2519)

12. จำเลยเป็นพนักงานประจำ เขียนใบเสร็จรับเงินก่อนแรกให้ผู้ชำระเงิน 35 บาท แต่เขียนสำเนาตอนสองส่งคลังและตอนสามติดอยู่ในเล่มรายละเอียด 25 บาทบ้าง 10 บาทบ้าง ลงวันคนละวันส่งเงินตามสำเนา ยักยอกเงินที่เหลือ ดังนี้เป็นการปลอมเอกสารสำเนาใบเสร็จรับเงินอันเป็นเอกสารสิทธิ (คำพิพากษาที่ 1653/2520)

13. ใบมอบอำนาจให้จดทะเบียนแก่โฉนดที่ดินมอบให้ทำนิติกรรมแทน ไม่เป็นหลักฐานแห่งการก่อตั้งสิทธิ ไม่ใช่เอกสารสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2417/2520)

14. ใบมอบอำนาจให้ไต่ถอนจำนองและจำนองใหม่ เป็นแต่มอบอำนาจให้จัดการอย่างใดอย่างหนึ่งแทน ไม่ใช่เอกสารสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 534/2522)

15. ใบรับรองของผู้รับเงินช่วยเหลือคำรักษาพยาบาลเป็นคำชี้แจงของผู้ขอเบิกเงิน บันทึกของเจ้าหน้าที่ว่าตรวจถูกต้องอนุมัติให้จ่ายเป็นคำชี้แจงของเจ้าหน้าที่ บัญชีหน้างสมุดคู่มือวางฎีกาเป็นแต่เอกสารราชการ มิใช่หลักฐานแห่งสิทธิ ไม่เป็นเอกสารสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3287/2522)

(10) "ลายมือชื่อ" หมายความว่ารวมถึงลายพิมพ์นิ้วมือ และเครื่องหมายที่บุคคลลงไว้แทนลายมือชื่อของตน

ตามความหมายของบทนิยามนี้ แยกออกได้ 3 ประเภท คือ

1. ลายมือชื่อ (ลายเซ็นชื่อ) เป็นตัวอักษรของเจ้าของชื่อ เช่น นาย ก. ชื่อสัตย์
2. ลายพิมพ์นิ้วมือ ได้แก่ ลายพิมพ์นิ้วมือของบุคคลผู้ลงลายมือชื่อตัวเองเป็นตัวอักษรไม่ได้ จึงเป็นพิมพ์ลายนิ้วมือแทน
3. เครื่องหมายอื่นซึ่งบุคคลลงไว้แทนลายมือชื่อ เช่น การใช้ตราประทับแทนการลงลายมือชื่อเป็นปกติ ถือว่าเสมอกับลงลายมือชื่อ หรืออาจจะใช้แกงใดหรือเครื่องหมายอื่นทำนองเดียวกันก็ได้

(11) "กลางคืน" หมายความว่า เวลาระหว่างพระอาทิตย์ตกและพระอาทิตย์ขึ้น ตามความหมายของบทนิยามนี้ กลางคืนถือเอาการขึ้นและตกของพระอาทิตย์เป็นเกณฑ์ ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามฤดูกาล อันทำให้มืดหรือสว่างขึ้นกำหนดเป็นเวลาไม่ได้ มิได้ถือเวลาตามนาฬิกาซึ่งคงที่อยู่ตลอดปี ที่ว่าพระอาทิตย์ขึ้นหรือตกนั้นหมายความถึงดวงอาทิตย์ขึ้นหรือตกจากขอบฟ้า มิได้ดูเอาจากแสงของพระอาทิตย์ ซึ่งแสงนี้ตามปกติจะมีมาก่อนดวงอาทิตย์ขึ้นหรือยังมีแสงอยู่หลังจากพระอาทิตย์ตกแล้ว ดังนั้นกรณีที่จะถือว่าเป็นเวลากลางคืนจึงหมายถึงเวลาที่ดวงอาทิตย์ตกพ้นขอบฟ้าไปแล้ว แต่ในระหว่างที่ดวงอาทิตย์กำลังตกยังถือว่าเป็นเวลากลางวัน ถ้าตกพ้นทั้งดวงแล้วจึงจะเป็นเวลากลางคืน ส่วนเวลากลางวันคือเมื่อพระอาทิตย์ได้โผล่ขึ้นมาพ้นดวงจากขอบฟ้าแล้ว ถ้ากำลังจะขึ้นก็ถือว่าเป็นเวลากลางคืน "เส้นขอบฟ้า" หมายถึงเส้นที่ฟ้าจดกับพื้นโลก ซึ่งพื้นโลกมีทั้งน้ำ ภูเขา ตลอดจนป่า และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ

(12) "คุมขัง" หมายความว่า คุมตัว ควบคุม ขัง กักขัง หรือจำคุก ตามบทนิยามนี้ได้ให้ความหมายของคำว่า "คุมขัง" ไว้ 5 ประเภท คือ

1. คุมตัว คือคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลตามมาตรา 39,48,49
2. ควบคุม หมายถึงการคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือ

ตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวนตามมาตรา 2(21) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3. ขัง หมายถึงการกักขังจำเลยหรือผู้ต้องหาโดยศาล ตามมาตรา 2(22) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4. กักขัง คือโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18(3)
5. จำคุก คือโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18(2)

(13) "คำไต่" หมายความว่า ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่เรียกเอาหรือให้ เพื่อแลกเปลี่ยนเสรีภาพของผู้ถูกเอาตัวไป ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยว หรือผู้ถูกกักขัง

ตามความหมายของบทนิยามนี้ กรณีจะถือว่าเป็น "ค่าไถ่" จะต้องประกอบด้วย
หลักเกณฑ์ 3 ประการคือ

1. ต้องเป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์ คำว่า "ทรัพย์สิน" ประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ มาตรา 138 บัญญัติว่า "ทรัพย์สินนั้นหมายความรวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มี
รูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาได้และถือเอาได้" เช่น ที่ดิน บ้านเรือน ตึก ทองคำ เพชรนิลจินดา
รถยนต์ หรือวัตถุอันใดที่มีราคาและถือเอาได้ คำว่า "ประโยชน์" นั้นรวมทั้งประโยชน์ที่
ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สินด้วย เช่น ยกลูกสาวให้ ให้ออนฟ่องคดีที่ถูกฟ้องอยู่ในศาล

2. ทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้น ต้องเป็นสิ่งที่ผู้กระทำความผิดเรียกเอาหรือฝายผู้ถูก
เอาตัวไป ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังให้เองก็ได้ ประโยชน์ที่เรียกเอานี้ไม่มีข้อจำกัดว่า
ควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งต่างกับทุจริตในมาตรา 1(1) ฉะนั้นถึงแม้จะเป็น
ประโยชน์ที่ควรได้ แต่ถ้าเรียกเอาโดยวิธีการเพื่อแลกเปลี่ยนเสรีภาพของผู้ถูกเอาตัวไป ก็
ถือว่าเป็นค่าไถ่แล้ว

3. ในการเรียกทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้น ต้องเป็นการเรียกเอาหรือให้เพื่อ
แลกเปลี่ยนเสรีภาพของผู้ถูกเอาตัวไป ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขัง

เมื่อประกอบด้วยหลักเกณฑ์ทั้ง 3 ประการแล้ว จึงเป็น "ค่าไถ่"